

SUOMEN POLIITTINEN KUVA ULKOMAISESSA LEHDISTÖSSÄ VIIME VUOSINA

Maisteri J Harjula

1. JOHDANTO

Aluksi lienee tarpeellista tarkentaa otsikon aihepiiriä. Käsite 'poliittinen kuva' viittaa Suomesta ulkomailla esitettyihin ulko- ja sisäpoliittisiin käsityksiin, ajatelmiin ja väitteisiin, joista muodostuu tietty kokonaiskuva. Ulkopoliitikasta puhuttaessa on pääpaino Suomen puolueettomuuden, rippumattomuuden tai toisaalta sidonnaisuuden hahmottelussa ulkomaisen lehdistön lukijakunnalleen välittämän aineiston pohjalta. Sisäpolitiikan kohdalta puututaan eduskuntavaaleihin, eräisiin hallituksiin, puolueisiin ja jossain määrin henkilökysymyksiin sekä puolustusvoimiin. Sen sijaan esimerkiksi talouspolitiikkaan — niin ulkomaankauppaan kuin Suomen sisäiseen taloudelliseen tilaan — ei juuri puututa. Näin ollen sellaiset ainakin nimellisesti lähinnä talouspoliittiset ratkaisut kuin assosioituminen EFTAan ja EEC:hen, NORDEK-yrityksen kariutuminen ja atomivoimalakysymys jäävät tarkastelun ulkopuolelle, vaikka ne ovat olleet kohdaltamme ajoittain vilkkaankin keskustelun aiheena etenkin eurooppalaisessa lehdistössä. Poliittinen kuva ei siten ole täydellinen.

Tarkasteltavana on ajanjakso 1962—1972 ja osittain myös vuodet 1973—1974. Painopiste on 10-vuotiskautena 1962—1972.

Ulkomaiset lehdet, joihin otsikossa viitataan, ovat ensisijaisesti eurooppalaisia ja yhdysvaltalaisia valtakunnallisia päivälehtiä, joskin mukana on myös joitakin viikko- ja kuukausijulkaisuja. Pääasialliseksi kohteeksi on valittu Ruotsin, Sveitsin, Englannin, Ranskan, Saksan Liittotasavallan (SLT), Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton tunnetuimmat päivälehdet ja etenkin ne, jotka säännöllisimmin ovat julkaisseet merkittäviä Suomea koskettelevia artikkeleita. Materiaali on kerätty ulkoasiainministeriön (UM) lehdistötoimiston toimittamista lehdistökatsauksista (nk keltainen katsaus), joten on syytä sanoa muutama sana katsausten syntytavasta ja tarkoituksesta. UM:n lehdistötoimisto vastaanottaa päivittäin suuren määrän edustustoista lähetettyjä lehtileikkeitä ja valmiiksi laadittuja katsauksia, joissa osaksi suurin lainauksin, osaksi referoiden tuodaan esille lehtikirjoitusten ydinkohdat. Näistä lehdistötoimisto kokoaa keltaisen katsauksensa. Katsausten pääasiallisena tarkoituksena on palvella Suomen edustustoja ulkomailla. Niiden pitäisi antaa kuva siitä, mitä muissa maissa ajatellaan Suomen keskeisistä poliittisista kysymyksistä. Tiukasti ymmärrettyinä lehdistökatsaukset siten myös heijastavat edustustojen ja lehdistötoimiston käsitystä siitä mikä ulkomaisissa lehdissä on poliittisesti tärkeätä, sillä neidän toimivat valintaportaina, eräänlaisina kelpuuttajina. Tätä osoittaa sekin, että toimisto ei julkaise katsauksissaan arvioita, joiden se katsoo perustuvan "täysin virheellisiin tietoihin", ja jotka siksi antaisivat harhaanjohtavan kuvan todellisesta asiantilasta. Myös ajankohtauutensa menettäneet kirjoitukset pudotetaan katsauksista. Nämä seikat on hyvä pitää mielessä etenkin kun tarkastellaan katsausten tilastollista jakautumaa. Katsausten jakelun piiriin kuuluvat edustustojen lisäksi muun muassa Pääesikunta, Sotatieteen Laitos, Eduskunnan ja Yliopiston kirjastot sekä tietyt virkaportaat. Jakelu on aineiston julkisuudellisesta huolimatta siten melko suppea.

Lehdistökatsausten käyttämistä tarkastelun pohjana voidaan perustella lähinnä käytännön seikoilla: ne ovat valmiita käännöksiä (pl eräät Ruotsin lehdistöä koskevat katsaukset), suppeita ja yleensä ne, kuten yllä todettiin, käsittelevät Suomen keskeisiksi kysymyksiksi ymmärrettyjä tapahtumia.

Tarkastelu jakaantuu kahteen osaan: toisaalta tilastolliseen ja toisaalta lähinnä deskreettiiviseen osaan. Tilastollisen kuvauksen eräänä päämääränä on luoda ikäänkuin perusta deskreettiiviselle vaiheelle sekä samalla tarkastella lehdistökatsauksia eräiden poliittisten osatekijöiden valossa.

2. TILASTOLLINEN TARKASTELU

2.1. Kokonaisjakautuma

Materiaalin runsauden vuoksi tutkimuksessa on tilastoitu joka toinen vuosi katsauskautena. Toisaalta parillisiin vuosiin sisältyvät monet tärkeät lähivuosien poliittiset tapahtumat, jotka muodostavat perustan deskreptiiviselle vaiheelle. Lisäksi on todennäköistä, että valitut vuodet riittävät osoittamaan maakohtaisia trendejä niin lukumäärän kuin sisällönkin puolesta. Liitteestä 1 (lehdistökatsaukset vv 1962—74) näkyy maittain kunakin vuonna lehdistöimiston valitsemat artikkelit. Kannattane kiinnittää huomiota ensinnäkin katsausmäärän erittäin suureen vaihtelevuuteen. Vuosittaisen hajonnan syyksi otaksuttiin aluksi lehdistöimiston koon ja henkilöstön vaihtelevuus (sillä vanheneminen ja asiattomuus eivät aiheuttane 50—70 % suuruusluokkaa olevia vaihteluja), mutta tämä osoittautui vääräksi olettamukseksi (ks liite 2). Toimiston vahvuudella ei nimittäin ole mitään tekemistä katsausten lukumäärän kanssa, sillä v 1962, jolloin vahvuus oli 4 henkeä, tehtiin peräti 244 katsausta. Myöskään henkilöstön vaihdoksella ei näytä olevan merkitystä tässä mielessä, sillä vuosina 1962—1972 toimistoa johti nykyinen valtiosihteeri Matti Tuovinen. Lisäksi vuosina 1962—1968 koko henkilöstön vaihdos oli suhteellisesti huomattavasti pienempää kuin vuosina 1970—1974 (liite 3).

Katsausten lukumäärä ei myöskään näytä korreloivan erityisen hyvin meitä kohtaan osoitetun poliittisen mielenkiinnon kehityksen kanssa, jos sitä mitataan edustustojen kasvun ja UM:n toimittamassa ulkopolitiittisia Lausuntoja ja Asiakirjoja -julkaisussa rekisteröityjen vierailujen mukaan (liite 2). Nämä ovat kuitenkin sikäli huonoja mittatikkuja, etenkin edellinen, että ne osoittavat yhtä hyvin mahdollisuukseen kuin ehkä poliittisen mielenkiinnon kasvua.

Ehkä luonnollisin tapa lähestyä katsausten määrällistä vaihtelua on tarkastella sitä huomattavien kansainvälisten aloitteiden ja poliittisten muutosten pohjalta. Tämä tuntuisi selittävän ainakin jossain määrin vuosien 1962 ja 1972 korkeat luvut, mutta toisaalta jättäisi kysymyksen esille vuosille 1966 ja 1970. Näin ollen vaikka lähtökohtana on ollut se perusolettamus, että lukumäärät osoittavat todellista suhteellista jakautumaa, vaikuttaa lopullisiin määriin ilmeisesti jossain määrin myös poliittinen tarkoituksenmukaisuus. Lehdistöimiston käsityksen mukaan suurin syy vuosittaiseen vaihteluun on ministeriön rajallinen monistuskapasiteetti. Kokonaisvaihtelu on siten seurausta inhimillisistä tekijöistä (merkityksen arviointi, poliittinen tarkoituksenmukaisuus, ajoitus), ulkomailta Suomea kohtaan osoitetun mielen-

kiinnon vaihtelevuudesta sekä teknisistä toimintaedellytyksistä. Näiden asettaminen tärkeysjärjestykseen on tässä yhteydessä turhaa.

2.2. Maakohtainen jakautuma (liite 1)

Mitkä maat ovat kiinnostuneita meistä ja kenellä voidaan siis olettaa olevan suhteellisen hyvä kuva politiikastamme? (On tietysti otettava huomioon, ettei UM seuraa yhtä montaa lehteä joka maasta). Suomea käsittelevien artikkelien perusteella — osittain edellä esitetyin varauksin — maat voidaan jakaa viiteen mielivaltaiseen ryhmään

1. ryhmä	10 artikkelia tai alle 7 vuotena	=	18 valtiota
2. ryhmä	20—30 artikkelia	»	= Hollanti, Italia, Puola
3. ryhmä	30—60	»	= Itävalta, Tanska
4. ryhmä	60—100	»	= Englanti, Neuvostoliitto, Norja, Ranska, Sveitsi
5. ryhmä	yli 100	»	= Ruotsi, Saksan Liittotasavalta, Yhdysvallat

Neuvostoliiton asema saattaa tuntua alhaiselta. Selitys on ilmeisesti siinä, ettei Neuvostoliiton lehdistön asema ole verrannollinen länsimaiden lehdistöön, sillä sen luonteesta johtuen saadaan puolueen ja hallituksen kanta esille vähällä vaivalla ilman laajempaa keskustelua. Yleisesti voidaan todeta, että lehdistö niissä maissa, jotka sijaitsevat meitä maantieteellisesti lähellä (pl Yhdysvallat), joiden kanssa meidän kauppavaihtomme on huomattavaa¹⁾, jotka ylläpitävät Suomessa suuria lähetystöjä (liite 4) ja joissa meillä on huomattava läheystö (liite 5), ovat meistä poliittisesti kiinnostuneita. Saksan Liittotasavallan ylivoimainen asema voitaneen selittää osaksi historiallisiin seikkoihin nojaten, osaksi sen perusteella, että se on kiinteästi liittynyt tärkeimpiin ulkopoliittisiin aloitteisiimme. Lehdistötoimiston mukaan noin puolet toimistoon saapuvasta materiaalista jää julkaisematta keltaisissa katsauksissa. Tästä huolimatta karsittu jakautuma edustaa hyvin suhteellista, todellista maakohtaista kirjoittelun määrää, pl Ruotsi, jossa kirjoittelu on runsasta, mutta aiheet usein puhtaasti sisäpoliittisia.

Kirjoittelun aiheet voidaan jakaa toisaalta eräänlaisiin usein toistuviin perusaiheisiin tai teemoihin:

¹⁾ Vuonna 1972 yli 3 mrd:n kauppaa (vientä + tuonti) kävimme ainakin NL:n, SLT:n, Englannin ja Ruotsin kanssa

- puolueettomuus tai riippumattomuus
- yya-sopimus
- hallituspolitiikka tai paremminkin hallituskriisit
- talouspolitiikka = ulkomaankauppa, vakauttaminen
- vierailut
- SKP:n asema tai yleensä kommunismi Suomessa;

ja toisaalta tiettyihin vuosiin kiinteästi liittyviin erityiskysymyksiin, kuten henkilökysymykset, kansainväliset kriisit, Suomen tekemät aloitteet, jäsenyys turvallisuusneuvostossa ja Jakobsonin YK:n pääsihteeriehdokkuus.

3. DESKREPTIIVINEN TARKASTELU

Poliittisen kuvan hahmottelussa on tarkasteltu seuraavia asiaryhmiä:

1. tarkasteluryhmän muodostavat eduskuntavaalit vuosina 1962—1972, jolloin suoritettiin kahdet hajoitusvaalit (1962 ja 1972) sekä kahdet normaalit vaalit (1966 ja 1970).

2. ryhmässä käsitellään tiettyyn maantieteelliseen alueeseen liittyviä kiistakysymyksiä ja Suomen sitomista niihin tavalla tai toisella. Kohteina ovat Kuuban kriisi v 1962, Pohjois-Vietnamin asema v 1964 ja Tshekkoslovakian tapahtumat v 1968.

3. ryhmän muodostavat Suomen tekemät kansainvälisepoliittiset aloitteet, vuoden 1969 ETYK- ja vuoden 1971 Saksan muistiot.

4. ryhmän muodostavat käsitykset puolueettomuutemme luonteesta, sen osatekijöistä ja tehtävistä.

5. ryhmän aiheena on puolustusvoimat.

Näiden perusteella on tarkoitus valottaa ulkomailla vallitsevia käsitteitä Suomen sisäpolitiikasta, vaalien ja poliittisen järjestelmän luonteesta, sisä- ja ulkopoliittisista kytkennöistä sekä sidonnaisuuksista, ulkopoliittisesta liikkumavapaudestamme sekä suhteistamme itään ja länteen yleensä.

Ruotsin kohdalla on seurattu ensisijaisesti kolmea lehteä niiltä osin kuin lehdistötoimisto on niitä lainannut. *Arbetet* on sosiaalidemokraattista puoluetta lähellä oleva lehti, jolla väitetään olevan hyvät yhteydet Ruotsin puolustuslaitoksen johtoon. *Dagens Nyheter* (DN) on lähinnä liberaali porvarillinen lehti, joskin jossain ulkopoliittisissa kysymyksissä se on melko radikaali. *Svenska Dagbladet* (SvD) on porvarillinen, mutta ei puhtaasti konservatiivinen, länteenpäin suuntautunut lehti.

Sveitsin lehdistä on valittu lähinnä *Neue Zürcher Zeitung* (NZZ), joka edustaa porvarillista näkemystä.

Englantilaisista lehdistä *The Times* on riippumaton päivälehti, joka

kallistuu hieman oikealle. Samaa voitaneen sanoa *Financial Timesistä* (FT). *The Guardian* on myös riippumaton, mutta vastoin edellisiä lähellä Labour-puoluetta ja työväenliikettä. Viikottain ilmestyvä *The Economist* on sekin riippumaton, lähellä talouspiirejä oleva aikakauslehti, jolla on erinomainen ulkomaantoimituskunta.

Ranskan lehdistä *Le Figaro* on riippumaton, mutta toista suurta päivälehteä *Le Monde* oikeistolaisempi ja ikäänkuin Ranskan "establishment"-lehti. *Le Monde* puolestaan pidetään liberaalina, lähempänä vasemmistoa olevana lehtenä.

Saksan Liittotasavallan kohdalla valikoima on runsain. Pääasiallisesti on kuitenkin keskitytty *Frankfurter Allgemeine Zeitungin* (FAZ), *Die Weltin*, *Handelsblattin* ja *Die Zeitin* seuraamiseen. FAZ on Liittotasavallan arvostetuin päivälehti, joka on selvästi porvarillinen, mutta riippumaton kristillisdemokraateista. *Die Welt* on Springer-yhtymän lehti, joka edustaa konservatiivien oikeata siipeä. *Handelsblatt* on myös varsin konservatiivinen, mutta sitä pidetään maltillisempänä ja asiallisempänä kuin *Die Weltiä*. *Die Zeit* on puolestaan liberaali, riippumaton lehti.

Yhdysvaltain lehdistä *New York Timesia* (NYT) pidetään liberaalina, riippumattomana ja erittäin arvovaltaisena lehtenä. *Washington Post* (WP) on NYT:sta vasemmalla ja siten mielipiteiltään usein lähempänä demokraatteja kuin NYT, joskaan mitään puoluelehtiä ne eivät ole.

Neuvostoliiton suurista päivälehdistä *Izvestija* on hallituksen virallinen lehti ja *Pravda* puolueen lehti.

Esitettyjen lisäksi tarkastelussa on lainattu jossain määrin myös muita lehtiä.

3.1. Eduskuntavaalit ulkomaisessa lehdistössä

Johdanto

Vuonna 1962 Suomessa pidettiin hajoitusvaalit, jotka olivat suora seuraus noottikriisistä. Kuten muistetaan hajoitti presidentti Kekkonen tuolloin eduskunnan osoittaakseen vaalien avulla Neuvostoliitolle, että Suomen kansa tukee Paasikiven—Kekkonen ulkopoliittista linjaa. Vaalit johtivat selvään keskusta-oikeiston voittoon. Vuosien 1966 ja 1970 normaalit vaalit käytiin ilman selvää ulkopoliittista kytkentää lähinnä sisäpoliittisten kysymysten tiimoilta. Vaalit olivat tulokseltaan kuitenkin hyvin erilaiset. Vuonna 1966 Sdp korjasi suurvoiton ja nousi sen ansiosta johtavaksi hallituspuolueeksi (pl kaksi Auran virkamieshallitusta ja Karjalaisen a—b -muunnokset, ks liite 6). Vuoden 1970 vaalit

taas merkitsivät siirtymistä oikealle ja toivat tullessaan Smp:n 18 kansanedustajaa. Vaalien tuloksena sisäpoliittisen tilanteen voidaan sanoa vaikeutuneen. Ajauduimme todelliseen hallituskriisiperiodiin aikana, jolloin ulkopoliitikamme olisi tarvinnut tuekseen vahvaa, lujaoitteista parlamentaarista hallitusta. Osaksi sisä- osaksi ulkopoliittisista syistä presidentti Kekkonen hajotti eduskunnan lokakuussa 1971. Tammi-kuun 1972 vaalit eivät tuoneet juuri lainkaan muutoksia eduskunnan kokoonpanoon. Seurauksena oli jälleen hallituskriisi, joka jatkui saman vuoden syyskuuhun, jolloin Sorsan hallitus astui ohjaksiin.

3.1.1. Ruotsin lehdistö ja eduskuntavaalit

Ruotsin lehdistön suhtautuminen Suomen vaaleihin on puoluekanasta riippuen hyvin samanlaista kuin vastaavien suomalaisten lehtien (*Arbetet*, joka lienee itsenäisempi kuin suomalainen vastikkeensa — Demari; *DN* — Helsingin Sanomat ja *SvD* — Uusi Suomi). Ruotsalaiset päälehdet ovat luonnollisesti hyvin selvillä sisäpoliittisista kysymyksistämme, niinpä vaalien yhteydessä tarkastelun pääpaino yleensä onkin puoluekysymysten ja hallituspohjan selvittämisessä. Vuoden 1970 vaalien jälkeen todetaan Suomen sisäpoliittisen kuvan muodostuneen "entistä vaikeatajuisemmaksi" (*SvD* 23. 3. 1970)¹⁾ ja Kepun tulleen eräänlaiseen käännekohtaan (*DN* 23. 3. 1970)²⁾. Edelleen *Dagens Nyheter* näkee keskusta—vasemmisto hallituspohjan vastaavan "paremmin päivän ongelmia" Suomessa vuoden 1970 vaalien tuloksista riippumatta.³⁾ *SvD* taas toteaa kaikkien puolueiden olevan Paasikiven—Kekkonen linjalla (ja siten hallituskelpoisia).⁴⁾ Yleensä vaaleista ruotsalaisilla lehdillä näyttää olevan se käsitys, että ne melkein poikkeuksetta johtavat hallituskriisiin, josta selvittää vasta presidentti Kekkonen puututtua asiaan. Oikealla olevat lehdet kytkevät muita selvemmin vaalit ulkopoliitikkaan siten, että varsinkin maalaisliitto aikanaan hyötyi presidentti Kekkonen erikoissuhteista Neuvostoliittoon. Vaalien demokraattista luonnetta lehdet eivät luonnollisesti aseta kyseenalaiseksi. Vuoden 1966 puna-multa kansanrintamahallitusta ne eivät ainakaan heti vaalien jälkeisissä kommentteissa pitäneet hyvänä ratkaisuna Suomelle.⁵⁾

Ulkopoliitiikan merkitystä vaalien tulokseen tai ulkopoliittisia syitä vaalien pitämiseen ei Ruotsin lehdistössä yleensä liioitella vaan näkemykset noudattavat yleistä suomalaista linjaa.

1) N:o 24 23 3 1970

2) sama

3) sama

4) sama

5) N:o 36/25 3 1966

Lainaus DN:n (5. 1.) pääkirjoituksesta vuoden 1972 vaalien jälkeen varsin hyvin kuvaa viimeaikaistakin sisäpoliittista tilannetta Suomessa:

"Perustavaa laatua oleva ongelma on puoluehajaannus Suomessa sekä porvareiden että työläisten keskuudessa. Tämä on huomattavasti vakavampi kuin huippupoliitikkojen jähtettyminen erityisen jääripäiseen neuvottelukuvioon. Toisena ongelmana on puolueiden ajoittain heikko asema suhteessa muihin etujärjestöihin: taloudellisen vakauttamispolitiikan vaatimukset ovat vain vaikeuttaneet jakoa poliittisiin ja ammattiyhdistyksellisiin osiin... Pitkä odotus (hallituskriisi) on myös eräs Suomen monista ratkaisemattomista ongelmista."¹⁾

3.1.2. Sveitsin lehdistö (NZZ)

Neue Zürcher Zeitung näkee vaalikirjoittelun yhteydessä ulkopoliittikan vaikutuksen Suomen sisäpolitiikkaan huomattavasti korostummin kuin Ruotsin lehdistö. Vuoden 1962 vaalien jälkeen NZZ (8. 2.) toteaa hallituskokoonpanon Helsingissä "riippuvan ratkaisevasti" ulkopoliittisista tekijöistä.²⁾ Määrävässä asemassa tässä tilanteessa on sveitsiläistenkin mielestä presidentti Kekkonen ja MI-Kepu. NZZ:n (18. 3. 1970) mukaan "vain Kekkonen puolueella on se Moskovan luottamus, mikä on tärkein edellytys hallituksen muodostamiselle..."³⁾ Vuoden 1966 vaalit muodostavat lehden mukaan käännekohdan sikäli, että silloin pitkään paitsiossa olleet Sdp (1959—66) ja Skdl (1948—66) nostettiin jälleen hallitusvastuuseen. Hallituksen tekijänä pidetään Kekkoa, jonka katsottiin v 1966 ratkaisullaan jouduttaneen kehitystä "Moskovan toivomaan suuntaan".⁴⁾ Kommunistien hallituskelpoisuuteen nähden NZZ näyttää muuttaneen kantaansa huomattavasti. Vuonna 1966 kommunistien katsottiin tuovan "epävarmuutta paitsi hallitusyhteistyöhön myös pohjoismaiseen yhteistyöhön"⁵⁾ (NZZ perustaa väitteen ruotsalaiseen lähteeseen). Ruotsalaiset lehdehän olivat melko yksimielisesti kansanrintamaa vastaan. Kuitenkin 5. 1. 1972 lehti sanoo pääkirjoituksessaan — vedoten presidentti Kekkonen puheeseen vuodelta 1967 — suomalaisten kommunistien olevan isänmaallisia ja niiden mukaanoton (hallitukseen) "vahvistavan Neuvostoliiton luottamusta Suomen ulkopoliittiseen kurssiin".⁶⁾

Vaalien syyt nähdään — kuten ruotsalaisissakin lehdissä — vuosina

1) N:o 9/10 1 1972
 2) N:o 59/16 2. 1962
 3) N:o 30/24. 3. 1970
 4) N:o 75/10 4. 1966
 5) sama
 6) N:o 14/12 1 1972

1962 ja 1972 lähinnä ulkopoliittisina ja vuosina 1966—70 sisäpoliittisina. Kuitenkin ruotsalaisia lehtiä kärjistetympin NZZ (5. 1. 1972) toteaa Neuvostoliiton harjoittavan vaalipainostusta "uhkaavasta oikeistovaarasta" "obligatoristen varoitusten" muodossa.¹⁾ Lehti väittää varoitusten olevan turhia, mikäli niiden tarkoituksena on vaikuttaa äänestäjien käyttäytymiseen. Vaaleja itsessään pidetään vapaana kansantahdonilmaisuna.

3.1.3. Ranskan lehdistö

Ranskalainen lehdistö tarkastelee vaalien tuloksia yleisesti kahden tekijän perusteella: miten ne vaikuttavat toisaalta hallituskokoonpanoon ja toisaalta ulkopoliitiikkaan. Vaaleja pidetään vapaina, demokraattisin periaattein toteutettuina, mutta hallituksenmuodostamisen, jonka ranskalaisetkin ovat havainneet vaikeaksi ja pitkäksi prosessiksi, katsotaan liittyvän läheisesti Neuvostoliiton suhteisiin. Ranskalaiset lehdet toteavat kuitenkin myös sisäpoliittisten tekijöiden, kuten puoluehajaannuksen, vaikuttavan hallitukseenpääsyyn tai siitä poissäämiseen.²⁾ Neuvostoliiton vaikutuksesta vuoden 1966 vaalien jälkeiseen hallituskokoonpanoon *Figaro* (23. 3. 1966) toteaa, että "vaikka neuvostojohtajat ovat aina näyttäneet olevan harjoittamatta poliittista painostusta", ei voi kieltää, että Suomen "varsin hauras talous on riipuvainen Moskovan tilauksista".³⁾ Toiselta puolen *Le Monde* (20. 3. 1970) näkee presidentti Kekkonen voivan käyttää hallituspohjaa välineenä ajaessaan Suomen etuja: "Kekkonen haluaa säilyttää nykyisin hallituspohjan, koska hän viedessään Suomen NORDEKiin, haluaa säilyttää hyvät suhteet Neuvostoliittoon".⁴⁾

Oikeistolainen *Aurore* (6. 2. 1962) puolestaan toteaa Hruštševin ainoastaan olevan antavinaan Suomen hallita itseään ja väittää Kekkonen joutuvan toimimaan ikäänkuin "sateenvarjona" itsepäisen anti-kommunistisen kansan ja Moskovan välissä.⁵⁾

Lopuksi lienee paikallaan lainata *France-Soir* (6. 1.) lehden kirjoitusta vuoden 1972 vaalien jälkeen, sillä yksinkertaisuudestaan huolimatta näkemys edustaa melko tavallista länsimaista ajattelutapaa Suomen asemasta. Lehti toteaa Suomen olevan Neuvostoliiton ainoa eurooppalainen rajanaapuri, joka on säilynyt parlamentaarisena demokraattiana, mutta "sisäinen vapaus on pakko maksaa Neuvostoliitolle ystävällisellä ulkopoliitikalla".⁶⁾ Norja on tässä yhteydessä unohdettu.

1) sama

2) N:o 54/14. 2. 1962

3) N:o 37/25. 3. 1966

4) N:o 42/3. 4. 1970

5) N:o 54/14. 2. 1962

6) N:o 17/13. 1. 1972

3.1.4 Saksan Liittotasavallan lehdistö

Edellisten tapaan Saksan Liittotasavallan lehdistö erottaa toisistaan vapaat vaalit, joissa kansa "heille urhoollisella sisäisellä alistuneisuudella puolustaa sisäistä vapauttaan Moskovaa vastaan"¹⁾ (*Die Zeit* 7. 2. 1962) ja hallituksen muodostamisen, jonka yhteydessä Moskova jakaa puolueet jyvii ja akanoihin²⁾ (*FAZ* 7. 2. 1962). Vaikka sisäpoliittisetkin tekijät nousevat esille hallitusta muodostettaessa, pidetään niitä korkeintaan yhtä tärkeinä kuin Neuvostoliittoon liittyviä ulkopoliittisia kytkentöjä (*Die Welt* 18. 3. 1970).³⁾ Vuoden 1966 vaalikirjoittelun yhteydessä *Handelsblatt* toteaa tähän liittyen Sdp:n asemasta muun muassa: "...Moskovan epäluotettavaksi leimaaman, maalaisliittolaisten toimesta jokaisesta hallituskoaliitiosta pois pelattuna ja maan ulkopoliittisen johdon toimesta lähes vuosikymmenen ajan miltei valtiokiroukseen saatettuna, puolueen on lopulta ollut vaihdettava jopa korkein johtonsa."⁴⁾

Sisä-ulkopoliittisista kytkennöistä todetaan Skp:n päässeen hallitukseen vain Sdp:n avulla, joka otettuaan kommunistit hallitustoveriksi sai Neuvostoliitolta ulkopoliittisen hyväksymisen. Ennen vuoden 1972 vaaleja, jolloin presidentti Kekkonen hajotti eduskunnan osittain ulkopoliittisista syistä, *FAZ*:n toimittaja Claus Gennrich näki toimenpiteen merkityksen seuraavasti: "Kommunistit ovat Kekkoselle korvaamattomia. Hänen kansanrintamamallinsa pitää toimia, kun Suomi astuu turvallisuuskonferenssin isäntämaana parrasvaloihin. Turvallisuuskonferenssin ja Moskovan ankaran katseen edessä eivät kommunistit voi jäädä pois kansanrintamasta."⁵⁾ Näinhän kuitenkin kävi, sillä ensiksi syntyi Paasion vähemmistö- ja sitten Sorsan enemmistöhallitus.

Kansanrintamahankkeen epäonnistumisen Gennrich näkeekin henkilökohtaisena tappiona presidentti Kekkoselle.

3.1.5 Englannin lehdistö

Englantilaiset lehdet toteavat presidentti Kekkonen olevan kaiken keskipisteessä. Hallituskokoonpanosta *The Times* (7. 2. 1962) toteaa toimintakykyisten hallitusten sodan jälkeen sisältäneen MI:n ja Sdp:n ministereitä.⁶⁾ Suomalaiset poliitikot nähdään liian "kunnianhimoisina" laajaan yhteistyöhön⁷⁾ (*FT* 6. 2. 1962). Vuoden 1966 Sdp:n hallitus-

1) N:o 53/14 2 1962
 2) sama
 3) N:o 31/24. 3. 1970
 4) N:o 35/22 3 1966
 5) N:o 13/12 1 1972
 6) N:o 46/11 2 1962
 7) N:o 66/18 2 1962

kelpoisuutta arvioidessaan *The Economist* (26. 5.) arvelee, että muutos Neuvostoliiton suhtautumisessa Sdp:hen oli välttämätön sen pyrkiessä parantamaan suhteitaan Skandinavian maihin.¹⁾ Tämä tulkinta poikkeaa huomattavasti edellä esitetystä *Handelsblatt*-lehden arviosta. Skp:n hallitukseen pääsy nähdään seurauksena Neuvostoliiton Sdp:hen kohdistamasta "ankarasta painostuksesta"²⁾ (FT 1. 6. 1966).

Englantilaisten lehtien käsityksen perusteella Neuvostoliiton katsotaan hoitelevan yleensä varsin yksipuolisesti puolueiden hallituskelpoisuutta.

Vaalikirjoittelun yhteydessä Suomen ulkopoliittisen pelivaran katsotaan riippuvan paitsi omasta uskalluksesta ja taidosta myös Neuvostoliiton tahdosta. Presidentti Kekkonen kuvataan "kokeneena, tutkimattomana" presidenttinä,³⁾ jolla on "ehkä ensikäden tietoja venäläisten suunnitelmista"⁴⁾ (*Guardian* 19. 3. 1970 ja *Scotsman* 21. 5. 1966).

3.1.6. Neuvostoliiton lehdistö

Neuvostoliitossa eduskuntavaalien tulosten tarkastelu tapahtuu ensisijaisesti ulkopoliittisin perustein. Vaalien syyt voivat olla kuitenkin sisäpoliittiset kuten esim. vuonna 1972, jolloin *Pravdan* (14. 11. 1971) mukaan "todelliset syyt" uusiin vaaleihin olivat taloudelliset.⁵⁾ *Izvestijan* mukaan vaalit aiheuttivat "suurpääoman työläisten etuja vastaan kohdistaman hyökkäyksen aiheuttamat vakavat sosiaalis-taloudelliset vaikeudet".⁶⁾

Vuoden 1962 vaalien yhteydessä kokoomusta syytettiin Skdl:n vastaisesta vaaliyhteistyöstä Skandinaavisten ystävien kanssa. Kepun voiton taas katsottiin johtuneen siitä, että puolue korosti "vaalien tulosten ulkopoliittista merkitystä". Edelleen *Izvestijan* mukaan väärä ulkopoliittinen suuntaus johtaa vaalitappioon kuten Sdp sai huomata. Toinen syy vaalitappioon saattaa taas olla siinä, että puolue hallituksessa ollessaan palvelee "taantumuksellisia ja demokratian vastustajia, kokoomuksen johtajia, jotka edustavat suurpääomaa ja ovat yhteydessä lännen taantumispiireihin".⁷⁾

Pravdan (12. 3. 1966) artikkelissa Suomen kirjeenvaihtaja Jahontov ennakoி tärkeää ratkaisua ja väitti Sdp:n piirissä olevan kasvavaa halukkuutta vasemmistoyhteistyöhön.⁸⁾ Kaksi kuukautta myöhemmin syntyikin Paasion kansanrintamahallitus.

1) N:o 41/29. 3. 1966

2) N:o 68/3. 6. 1966

3) N:o 29/24. 3. 1970

4) N:o 60/21. 5. 1966

5) N:o 124/17. 11. 1971

6) N:o 130/31. 12. 1971

7) N:o 38/7. 2. 1962

8) N:o 29/12. 3. 1966

Vuoden 1970 vaaleista ei keltaisissa katsauksissa löytynyt lainkaan neuvostoliittolaisia kommentteja. Ensimmäinen lehdistökatsauksissa siiteerattu artikkeli oli 4. 4. 1970 YYA-sopimuksen vuosipäivän aattona *Izvestijassa* ilmestynyt kirjoitus, jossa muun muassa viitataan hallituskoalitioon, jolla on "tärkeä osuus suhteiden myönteisessä kehityksessä".¹⁾ Tämän koalition jatkuvuus on lisäksi sidottu johdonmukaisen ulkopoliitiikan noudattamiseen.

Lyhyesti, neuvostoliittolaisen käsityksen mukaan vaaleissa on ennen kaikkea kysymys Suomen rauhanomaisesta ulkopoliitikasta ja suomalais-neuvostoliittolaisen ystävyyden vahvistamisesta sekä sisäpoliittisesti jatkuvasti uhkaavan oikeistovaaran torjumisesta.²⁾

3.1.7. Yhdysvaltojen lehdistö

Yhdysvalloissa Suomen vaaleja koskettelevassa kirjoittelussa sisä- ja ulkopoliitiikan välinen kytkentä on varsinkin vuosina 1962 ja 1970 selvä ja voimakas: Neuvostoliitto painostaa Suomea sotilaallisesti ja taloudellisesti sekä sekaantuu Suomen sisäisiin asioihin milloin kärkeämmin milloin hienovaraisemmin (CSM — Christian Science Monitor 12. 2. 1962,³⁾ WES — Washington Evening Star 8. 2. 1962,⁴⁾ NYT 20. 3. 1970⁵⁾). Kuitenkin todetaan painostuksen saattavan johtaa aivan päinvastaiseen tulokseen kuin mitä toivotaan, kuten vuonna 1962⁶⁾ (NYT 8. 2. 1962). Yleisesti kirjoituksen yhteydessä todetaan Suomen ulkopoliitiikan kuitenkin perustuvan hyviin suhteisiin sekä itään että länteen⁷⁾ (WP 6. 2. 1962). Minkään puolueen ei katsota haluavan vahingoittaa Suomen ja Neuvostoliiton välisiä ystävällisiä suhteita⁸⁾ (NYT 25. 3. 1966). SCM (23. 4. 1966) arveli, ettei Sdp ryhdy Skp:n kanssa hallitusyhteistyöhön, koska "yhteistyö keskustan kanssa on arvostetumpaa".⁹⁾ Edelleen sama lehti otaksuu Kekkonen vastustavan Sdp:n ja Skp:n muodostamaa hallitusta, koska lähentyminen saattaisi johtaa "yhteiseen presidenttiehdokkaaseen v 1968". Kommentti osoittaa melkoista optimismia Skp:n ja Sdp:n mahdollisuuksista asettaa yhteinen ehdokas presidentinvaaleihin ja poikkeaa täysin FAZ:n Gennrichin näkemyksistä vuodelta 1972. Kun kansanrintama kuitenkin toteutui kirjoitti NYT:n (22. 5. 1966) kolumnisti Wiskari, että Suomen ratkaisu perustuu sille käsitykselle, ettei "Neuvostoliiton tai Skp:n edustama

-
- 1) N:o 53/13. 4. 1970
  - 2) sama kuin alaviite 1
  - 3) N:o 68/26. 2. 1962
  - 4) N:o 60/16. 2. 1962
  - 5) N:o 38/25. 3. 1970
  - 6) N:o 54/14. 2. 1962
  - 7) N:o 51/12. 2. 1962
  - 8) N:o 45/2. 4. 1966
  - 9) N:o 53/30. 4. 1966

kommunismi muodosta enää vaaraa kansalliselle turvallisuudelle".¹⁾ Suomelle "evankeliumin kaltainen totuus" on, että mitä paremmat suhteet ovat itään sen suurempi on toimintavapaus lännen suhteissa²⁾ (WES 31. 3. 1970). *Time* viikkolehti (17. 1. 1972) toteaa, ettei kokoomuspuolue pääse hallitukseen, koska Neuvostoliitto avoimesti vastustaa sitä, ja jatkaa, että "useista hallituksenvaihdoksista huolimatta Suomessa on poliittisen vakavuuden merkittävä maine".³⁾

3.1.8. Yhteenveto vaalikirjoittelusta

Suomen eduskuntavaaleja pidetään vapaan mielipiteen ilmaisuna ulkopuolisesta painostuksesta huolimatta. Länsimaisessa lehdistössä (pl yleensä ruotsalaiset) painostus nähdään valtiotasolla tiettyjä puolueita tai henkilöitä vastaan kohdistuvana, kun taas Neuvostoliitossa lehdet katsovat lähinnä yhden puolueen (kokoomuksen) toimivan vaalien yhteydessä kansainvälisten taantumuspiirien vaikutuksen välittäjänä Suomeen. Puolueiden vaalimenestyksen katsotaan riippuvan lähinnä sisäpoliittisista tekijöistä, joskin eräiden lehtien mielestä kaikki puolueet eivät ainakaan 1960-luvulla ole olleet täysin samanlaisissa lähtöasemissa muun muassa presidentti Kekkonen ja Neuvostoliiton keskeisen aseman vuoksi. Neuvostoliittolaisen käsityksen mukaan vaalimenestys riippuu ennen kaikkea puolueen oikeasta ulkopoliittisesta asennoitumisesta, mutta sisäpoliittiset tekijät otetaan myös huomioon.

Vaalien jälkeisiä hallitusneuvotteluita pidetään yleisesti vaikeina. *Dagens Nyheterin* käsityksen mukaan perimmäinen syy on löydettävissä muun muassa puolueiden sisäisestä hajanaisuudesta ja niiden sekä etujärjestöjen välisistä ristiriidoista. Muussa länsimaisessa lehdistössä nähdään taas ulkopoliittinen kytkentä voimakkaana: Neuvostoliitto pystyy pitkälti sanelemaan joko suoraan tai epäsuoraan kannanotoin eri puolueiden hallituskelpoisuuden riippumatta vaalien tuloksista. Neuvostoliiton lehdistö puolestaan tarkastelee neuvotteluja hallituspohjasta "taantumuksellisten ja edistyksellisten voimien" välisenä kamppailuna, jossa ulkopoliittisen linjan johdormukaisuus testataan. Vuoden 1966 kansanrintamahallitus tuli länsimaiselle lehdistölle ilmeisen epämieluisana yllätyksenä. Ehkä tämän perusteella voidaan olettaa, että tuolloin Suomen sisäpoliittinen tilanne arvioitiin liiaksi keskusta-oikeistolaiseksi. Sen sijaan Neuvostoliiton lehdillä näyttää olleen oikeaan osuvampi kuva vuoden 1966 perustavaa laatua olevista muutoksista.

1) N:o 61/23. 5. 1966
2) N:o 61/13. 4. 1970
3) N:o 19/18 1 1972

Kaikissa maissa nähdään presidentti Kekkonen osuus hallituksen tekijänä ratkaisevana. Tässä mielessä häntä pidetään sekä ulko- että sisäpoliittisena keskipisteenä.

Ruotsin lehdistön vaalikirjoittelun yhteydessä projisoima kuva Suomesta ei suurestikaan poikkea oman lehdistömme esittämistä arvioista, jos kohta kuvan väritys saattaa toisinaan olla suorasukaisempaa kuten ulkopuoliselta tarkkailijalta voidaan odottaa. Sen sijaan toisen puolueettoman valtion, Sveitsin, Suomesta antama kuva on selvästi lähempänä länsimaista NATO-kantaista ajattelutapaa. Vaikuttaakin siltä, että länsimaisen vaalikirjoittelun yhteydessä yleensä sisä- ja ulkopoliitiikan välinen kytkentä muuttuu korostetummaksi maantieteellisen etäisyyden Suomesta kasvaessa samalla kun yksityiskohtainen konkreettinen käsittelytapa siirtyy voittopuolisesti fraseologiselle tasolle.

Karkeasti yksinkertaistaen voidaan väittää, että anglosaksilaisessa ja neuvostoliittolaisessa kirjoittelussa tasot ovat usein samat, mutta sisältö vastapuolen peilikuva. Sama näyttää pätevän, kuitenkin tietyin varauksin, kun siirrytään maltillisen länsimaisen riippumattoman lehdistön antamasta kuvasta joko vasemmalle tai oikealle. Edelleen Suomen poliittisen kuvan voidaan sanoa yleensä hämärtävän sitä varmemmin mitä paikallisempi lehti on.

4. KANSAINVALISET KRIISIT JA SUOMEN POLIITTINEN KUVA

On mielenkiintoista todeta, että Suomen asemaa on ainakin ohimennen tarkasteltu ulkomaisessa lehdistössä huomattavimpien toisen maailmansodan jälkeisten kriisien yhteydessä, joissa jokin pieni valtio on joutunut suurvaltapolitiittisen pelin välineeksi joko tahtoen tai tahottomattaan. Näin on käynyt Kuuban kriisin, Vietnamin sodan eskaloitumisvaiheen ja Tšhekkoslovakian tapahtumien yhteydessä. Jo nimien rinnakkainasettelu sellaisenaan antaa meistä tietyn mielikuvan.

4.1. Kuuban kriisi

Kuuban kriisin yhteydessä julkaistujen kirjoitusten sisällön perusteella kuva muuttuu entistä oudommaksi. Italialaisen *Il Tempon* (25. 10. 1962) mukaan Neuvostoliiton toimintaa Kuubassa voitaisiin verrata tilanteeseen, jossa Yhdysvallat "jälleen aseistaisi Suomen... armeijan uudenaikaisilla amerikkalaisilla ohjuksilla" ilman, että oletettaisiin Neuvostoliiton puuttuvan asiaan.¹⁾

1) N:o 202/31 10 1962

Yhdysvaltalainen Marguerite Higgins (*Die Welt* 2. 11. 1962) puolestaan rinnastaa Kuuban merkityksen Yhdysvalloille Suomen asemaan Neuvostoliittoon nähden, todeten, että vaikka "Suomi ei ole Neuvostoliiton satelliitti", se sijaitsee "Neuvostoliiton vaikutusalueen sisäpuolella".¹⁾

UM:n lehdistötoimiston mukaan tämä kannanotto edustaa ns amerikkalaista "kovaa linjaa".²⁾

4.2. Pohjois-Vietnam ja Suomi

Tunnettu kolumnisti Walter Lippman esitti *New York Herald Tribune*ssa (5. 2. 1964), että Pohjois-Vietnamin asema tulisi ratkaista suomalaisen mallin pohjalta. Hän toteaa, että Suomi ja Jugoslavia ovat saavuttaneet "enenevässä määrin kansallista riippumattomuutta" ja samalla ylläpitäneet "välitöntä yhteyttä länteen".³⁾ Myöhemmin täsmentäessään näkemyksiään (*WP* 11. 2.) Lippman kirjoitti, ettei Suomen riippumattomuus ole ehdoton, mutta että Pohjois-Vietnamin pitäisi "saada omaksumaan puolueeton asema, jonka Peking hyväksyy, kuten Moskova hyväksyy Suomen puolueettomuuden".⁴⁾ Mainittakoon, että UM siteeraa vielä kahteen otteeseen⁵⁾ Lippmanin kirjoitteluun liittyviä asioita, nimittäin *NY Herald Tribunen* yleisönosastoa ja Indianan osavaltiossa ilmestyvän paikallisen *Tribune*-lehden kirjoitusta, joissa joko tuomitaan Lippmanin ehdotus tai arviot Suomesta. *Tribunen* (19. 2.) artikkeli on sikäli mielenkiintoinen, että siinä todetaan Suomen olevan "tänään itsenäinen, joskin tarkoin puolueeton valtio".⁶⁾

4.3. Tshekkoslovakia ja Suomi

Pohtiessaan Tshekkoslovakian miehitystä konservatiivisen *Daily Telegraph*-lehden (3. 9. 1968) toimittaja Thomas Harris kysyy miksi Neuvostoliitto on "jättänyt Suomen riippumattomaksi kun se pitää liittolaistaan Tshekkoslovakiaa orjuudessa". Vastaukseksi hän antaa muun muassa seuraavat syyt: suomalaisten isänmaallisuuden, realismin ja presidentin aseman ulkopoliittikan johdossa.⁷⁾

1) N:o 207/9. 11. 1962

2) N:o 207/9. 11. 1962

3) N:o 21/7. 2. 1964

4) N:o 24/12. 2. 1964

5) N:o 34/27 2. 1964 ja N o 47 18 3 1964

6) N:o 47/13 3 1964

7) N:o 73/13 9 1968

NYT (25. 9.)¹⁾, *Le Monde* (10. 10.)²⁾ ja *Die Welt* (11. 10.)³⁾, viimeinen hieman yllättäen, toteavat Suomen pitävän tiukasti kiinni puolueettomuudestaan ja riippumattomuudestaan, joskin Tšhekkoslovakian miehityksen katsottiin aiheuttaneen levottomuutta Suomessa. *FAZ* (10. 10.) sitä vastoin uskoo Varsovan liiton toimenpiteen lisäävän Suomeen kohdistuvaa sidonnaisuutta ja sotilaallista uhkaa.⁴⁾ Artikkelit julkaistiin Kosyginin yllättävän Suomen vierailun jälkeen. Vierailua edelsi *Izvestijassa* julkaistu artikkeli, jossa varoitettiin "Länsi-Saksan taholta Pohjoismaihin kohdistuvasta kasvavasta uhkasta".⁵⁾ Lisäksi syyskuussa Skdl oli kärsinyt pahan tappion kunnallisvaaleissa. Näiden tekijöiden summa oli omiaan sävyttämään varsinkin länsisaksalaisten lehtien kommentteja. Toisaalta ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö Skp:n alunperin tuomitseva kannanotto ja ulkoministeri Karjalaisen puhe YK:ssa olisi vaikuttaneet länsimaissa Suomen puolueettomuutta ja riippumattomuutta korostaviin kommentteihin.

Yhteenvetona mainittujen kriisien tiimoilta käydyn kirjoittelun perusteella (siten kuin ne on esitetty UM:n katsauksissa) voidaan todeta Suomen ulkopoliittisen kuvan kehityksen olleen myönteisen. Toisaalta maakohtaiset rinnastukset antavat kuvasta ehkä liioitellun "sosialistisen" sävyn.

5. SUOMEN ALOITTEET JA POLIITTINEN KUVA

5.1. ETYK - muistio 5. 5. 1969

Sikäli kuin ETYK-muistio heijastuu ulkopoliittiseen kuvaamme, on sitä syytä tarkastella sen oma-aloitteisuuden tai sidonnaisuuden kannalta ja toiseksi sen vaikutuksesta puolueettomuuskuvaamme. Yleensä saksalaiset lehdet, mutta myös sveitsiläinen *NZZ* ja englantilainen *Daily Telegraph* (DT) toivat esille Suomen aloitteen välittömän kytkennän Neuvostoliiton suhteisiin ja toivomuksiin. (*Die Welt* 22. 3. 1969,¹⁾ *NZZ* 11. 5.²⁾ ja 23. 5. 1969,³⁾ *DT* 13. 7. 1969⁴⁾). Sen sijaan ruotsalaiset lehdet, etenkin *DN* ja *Arbetet* korostivat aloitteen omaperäisyyttä.⁵⁾ Eräät länsisaksalaiset katsoivat aloitteen myös vahvistavan Suomen puolueettomuusasmaa, koska ETYK-isännyyttä perusteltiin

1) N:o 75/4. 10. 1968

2) N:o 84/21. 10. 1968

3) N:o 78/16. 10. 1968

4) N:o 75/4. 10. 1968

5) Goloshubov: Saksan Liittotasavalta "valloittaa pohjoismaita sekä poliittisesti, taloudellisesti että sotilaallisesti". Viittaa kauppavajeeseen ja yya-sopimukseen esteenä Saksan Liittotasavallan pyrkimyksille. (Katsaus N:o 8/23. 10. 1968)

1) N:o 31/28. 3. 1969

2) N:o 56/20. 5. 1969

3) N:o 71/31. 5. 1969

4) N:o 82/23. 7. 1969

5) N:o 50/20. 5. 1969

tasapuolisella suhtautumisella "Saksan-osiin". *Arbetetin* (19. 5.) mukaan Suomen hallitus on aloitteellaan "korostanut itsenäisyyttään",¹⁾ kun taas *NYT* (23. 5.) toteaa aloitteen olevan "sopuoinnussa Kekkonen pitkäaikaisten pyrkimysten kanssa korostaa Suomen puolueettomuutta".²⁾ Yleensä maltilliset länsimaiset lehdet ovat sitä mieltä, että Suomen ja Neuvostoliiton hyvät suhteet olivat eräs edellytys aloitteelle eivät sen syy (muun muassa *Observer* 13. 7.³⁾ ja *Arbetet* 15. 7.⁴⁾). Suomen ulkopoliittikan katsottiin myös siirtyneen uuteen aktiiviseen kauteen, jossa se toimii jännityksen lieventymisen katalysaattorina.

*Pravda*⁵⁾ ja *Izvestija*⁶⁾ korostivat aloitteen "tärkeyttä" ja "arvokkuutta".

5.2. Saksan kysymys 11. 9. 1971

Seuraavassa tarkastellaan ainoastaan Suomen ns Saksan-paketin saamaa vastaanottoa ensimmäisten viikkojen ajalta.

Ruotsalaisen *Arbetetin* (12. 9.) mukaan aloite on jatkoa Suomen "jyrkästi johdonmukaiselle ulkopoliittikalle"⁷⁾, kun taas *DN* (12. 9.), lainaten suomalaisia lähteitä, toteaa aloitteen voivan tuoda "uutta korostusta Suomen puolueettomuusasetmaan"⁸⁾. Myös *NZZ* (13. 9.)⁹⁾, *Le Monde* (19.—20. 9.)¹⁰⁾, *CSM* (9. 10.)¹¹⁾ ja *Die Welt* 29. 10.)¹²⁾ katsovat aloitteen ensisijaisena tarkoituksena olevan puolueettomuuden vahvistamisen.

The Economist (18. 9.)¹³⁾, *Die Welt* (29. 10.)¹⁴⁾ ja *Washington Post* (12. 9.)¹⁵⁾ antavat ymmärtää, että Neuvostoliitto on joko suoranaisesti aloitteen takana, tai että se ilmentää Suomen halua kosiskella Neuvostoliittoa ETYK-isännyden varmistamiseksi. *Die Weltin* artikkeli, jonka on laatinut Gerhard von Glinck, osoittaa Suomen aloitteen aikaansaamaa hämmennystä, sillä ensiksi hän toteaa, että aloitteen voi ymmärtää vain siten, että "Neuvostoliitto on sen takana". Hieman myöhemmin hän kuitenkin väittää, että sellaisenaan hyväksyttynä aloite "vahvistaa Suomen puolueettomuutta". *FAZ:n* Claus Gennrich (18. 10.) pitää aloitetta korttina "Suomen kuolemanvakavassa pelissä idän ja lännen kanssa". Edelleen hän toteaa suomalaisten "oppineen käyttä-

- 1) N:o 58/28. 5. 1969
- 2) N:o 62/30. 5. 1969
- 3) N:o 92/23. 7. 1969
- 4) N:o 90/23. 7. 1969
- 5) N:o 61/30. 5. 1969
- 6) N:o 60/30. 5. 1969
- 7) N:o 89/16. 9. 1971
- 8) N:o 89/16. 9. 1971
- 9) N:o 83/17. 9. 1971
- 10) N:o 104/29. 9. 1971
- 11) N:o 114/22. 10. 1971
- 12) N:o 120/5. 11. 1971
- 13) N:o 100/23. 9. 1971
- 14) sama kuin alaviite 12
- 15) N:o 88/syyskuu 1971

mään jo kansainvälisen kehityksen alkuvaiheita hyväkseen".¹⁾ NZZ:n Andreas Oplatka (13. 9.) puolestaan pitää aloitetta "taitavana shakki-siirtona" eikä näe neuvostopainostusta, vaan uskoo suomalaisten tehneen "tyhjäksi edeltäkäsien Moskovan massiiviset neuvot"²⁾. Sama ajatus ennakoimisesta esiintyy myös *SvD*:n kirjoituksessa (12. 9.)³⁾

Suomen kansainvälisten aloitteiden, ETYK:n ja Saksan-paketin vastaanoton vaikutusta Suomen ulkopoliittiseen kuvaan voidaan pitää myönteisenä, vaikka arvioinnit ovat vaihdelleet riippuen lähinnä lehden sijoittumisesta poliittisessa kentässä. Yleiskuva on positiivisin Ruotsissa, muiden kohdalla yleistykseen on vaikea mennä, joskin saksalaisten, lähinnä *FAZ*:n ja sveitsiläisen *NZZ*:n kannanotot etenkin Saksan-pakettiin nähden korostavat ulkopoliittisen johdon puolueettomuutta ja taitavuutta.

6. SUOMEN PUOLUEETTOMUUDEN PERUSTEET, LUONNE JA ROOLI

(liite 7)

6.1. Puolueettomuuden ulkoiset perusteet

Kaikkein perimmäisenä syynä Suomen puolueettomuuspolitiikan muotoutumiseen nähdään (varsinkin länsimaissa) maantieteellinen sijainti. Suomen puolueettomuuspolitiikan ulkoiset perustat voidaan edelleen jakaa toisaalta sopimus pohjaisiin ja toisaalta lähinnä kansainvälispoliittisiin. Sopimus pohjaisesti Suomen puolueettomuuspolitiikka tukeutuu yya-sopimukseen ja ennen kaikkea sen johdanto-osaan, jossa otetaan huomioon Suomen pyrkimys pysytellä suurvaltaristiriitojen ulkopuolella. Neuvostoliittolaisen käsityksen mukaan vuoden 1948 yya-sopimus turvaa Suomelle "mahdollisuuden harjoittaa kansainvälisellä areenalla riippumatonta ulkopoliitiikkaa, joka on vain sen kansallisten etujen mukaista",¹⁾ tai mahdollistaa "riippumattoman ulkopoliitiikan noudattamisen".²⁾ Virheellisen sveitsiläisen käsityksen mukaan Pariisin rauhansopimus olisi myös Suomen puolueettomuuden perustana.³⁾ Tämä ei liene kovinkaan harvinaista. Sen sijaan voidaan väittää, että

1) N:o 115/27 10. 1971

2) N:o 93/17 9. 1971

3) N:o 89/16. 9. 1971

1) N:o 65/10. 4. 1964 (*Pravda* 6. 4. 1964)

2) N:o 46/8. 4. 1967 (*Pravda* 6. 4. 1967)

3) N:o 112/16. 9. 1964 (*St Galler Tagblatt* 29. 8. 1964)

rauhansopimuksen niin sanotun ohjuspykälän tulkitseminen vuodelta 1963 vahvistaa Suomen puolueettomuuden kuvaa ulkomailla.

Hyvin yleinen länsimainen käsitys on, että yya-sopimus ei suinkaan mahdollista puolueetonta, riippumatonta ulkopoliittikkaa, vaan sitoo Suomen käsiä.¹⁾ Huomattavasti kärjistetympin (ja sekavammin) näkee asian FAZ (31. 10. 1966) pohtiessaan yya-sopimuksen merkitystä Tshekkoslovakian tapahtumien ja Kosyginin yllättävänä pidetyn Suomen vierailun jälkeen seuraavasti: "Sopimus vahvistaa toisaalta, että Suomi kuuluu Moskovan silmissä sen sotilaalliseen etupiiriin, minkä länsi on hyväksynyt tunnustamalla tähän sopimukseen perustuvan Suomen puolueettomuuspolitiikan". Tästä johtuen FAZ:n mukaan Suomi "jää yksin", jos sen kimppuun hyökätään.²⁾ NZZ:n (3. 11. 1968) nimi-merkki 'nn' lainaa ulkoministeri Karjalaisen Budapestissa 24. 10. antamaa lausuntoa, jossa hän "luonnehtii sopimusta nimenomaan primäärisesti poliittiseksi sopimukseksi, joka on luonut Suomen puolueettomuuden varsinaiset edellytykset".³⁾ Edelleen nimimerkin mukaan itsemääräämisoikeuden takana on puolustustahto, joka on säilynyt ja johon ulkopoliittikka voi tukeutua.

Puolueettomuuspolitiikkamme katsotaan yleisesti hyötyvän kansainvälispoliittisen ilmapiirin myönteisestä kehityksestä.⁴⁾ Suomen itsemääräämisoikeuden edellytyksinä DT:n (29. 3. 1963) toimittaja Thomas Harris pitää, että Neuvostoliitto jatkaa rauhanomaista rinnakkaiselopoliittikkaansa; toiseksi, että Yhdysvalloista riippumattoman De Gaullen suunnitteleman itsenäisen Euroopan johtoon ei nouse Saksa ja ettei idän ja lännen välisissä voimasuhteissa tapahdu suuria muutoksia.⁵⁾ Viimeiseen väitteeseen yhtyy myös *The Times* (26. 6. 1963), joskin hieman eri sanakäntein.⁶⁾

Suomen puolueettoman aseman säilymisen kannalta katsotaan myös vallitsevalla pohjoismaisella tilanteella tai tasapainolla olevan merkitystä.⁷⁾ Kuitenkaan Neuvostoliiton mielestä tilanne Luoteis-Euroopassa ei ole tyydyttävä Norjan ja Tanskan NATO-jäsenyyden vuoksi.⁸⁾ Samalla todetaan "potentiaalisen vihollisen" (NATO — Saksan Liittotasavalta) osoittaneen "nimenomaan tätä aluetta kohtaan sangen aktiivista mielenkiintoa".⁹⁾ DT (29. 3. 1963) kytkee myös Suomen aseman ja suhteen Neuvostoliittoon "Saksan voiman ja vaikutusvallan kasvuun Itämeren alueella".¹⁰⁾

1) Esim N:o 21/9. 3. 1965 (DN 7. 3. 1965), N:o 3/10. 1. 1970 (Le Monde 26. 12. 1969), N:o 153/15. 12. 1970 (New York Times 11. 12. 1970), N:o 73/24. 4. 1973 (FAZ 9. 4. 1973)

2) N:o 99/5. 11. 1968

3) N:o 109/13. 11. 1968

4) esim N:o 94/20. 12. 1965 (Ivvestija 15. 12. 1965), N:o 86/7. 7. 1969 (WP 29. 6. 1969), N:o 69/21. 5. 1970 (The Times 13. 5. 1970), N:o 93/28. 7. 1970 (SvD 21. 7. 1970)

5) N:o 40/3. 4. 1963

6) N:o 83/1. 7. 1963

7) N:o 86/13. 7. 1963 (Süddeutsche Zeitung 9. 7. 1963), N:o 99/5. 11. 1968 (FAZ 31. 10. 1968), N:o 111/18. 11. 1968 (Socialdemokratische Pressdienst, lokakuu 1968)

8) N:o 43/6. 3. 1965 (Hampurilainen Sonntagsblatt 14. 3. 1963 referoi kenraalileversti Lomonovia)

9) sama

10) N:o 40/3. 4. 1963

6.2. Puolueettomuuspolitiikan sisäiset perusteet

Käsitellessään Suomen itsenäisen aseman edellytyksiä DT:n (29. 3. 1963) Thomas Harris toteaa artikkelissaan "Voiko Suomi pysyä puolueettomana?", että "niin kauan kuin Hruštševin nykyinen politiikka jatkuu ainoat rajoitukset Suomen toimintavapaudelle ovat ne, jotka Suomi itse asettaa välttääkseen vaikeuksia suhteissaan Neuvostoliittoon".¹⁾ Edelleen Harris väittää työväenpuolueen ja ammattiyhdistysliikkeen yhdistymisellä olevan merkitystä puolueettomuuden säilyttämisen kannalta.

Kuten jo aikaisemmin on todettu nähdään presidentti Kekkonen yleensä tärkeiden sisä- ja varsinkin ulkopoliittisten ratkaisujen takana. *Süddeutsche Zeitungin* (9. 7. 1963) tri Richard Thilenius sanoo perustulain presidentille suoman vallan tekevän virasta Neuvostoliitolle "erittäin tärkeän".²⁾

Michel Tatun mukaan taas "Suomen suhteellisen suotuisa ja joka tapauksessa riippumaton asema" perustuu ensisijassa talvisodan "tattavattoman sitkeään vastarintaan", presidentti Paasikiven "taitavuuteen" vuonna 1948 ja "sosiaalidemokraattien lujuuteen Stalinin vaatimusten torjumiseksi" sekä Paasikiven ja Kekkonen "taitavaan diplomaattiaan".³⁾

Hieman oudolta tuntuu yhdysvaltalaisen CSM:n (26. 10. 1970) Robert Cattarin toteamus, että Suomen (kuten Ruotsinkin) puolueettomuus perustuu "pääasiallisesti pasifismiin".⁴⁾ Käsitys perustunee siihen, että Suomi ja Ruotsi yleensä korostavat turvallisuuspolitiikan rauhanomaisia keinoja.

6.3. Suomen puolueettomuuden luonne

Suomen puolueettomuuden tai ehkä mieluummin puolueettomuuspolitiikan luonnetta voidaan tarkastella vuosina 1962—1973 esitettyjen, ajankohtaisiin kysymyksiin kytkeytyvien arvioiden pohjalta; sitä voidaan myös katsoa toisaalta länsimaisesta toisaalta neuvostoliittolaisesta näkökulmasta tai miten eräät länsimaat katsovat Neuvostoliiton suhtautuvan Suomen puolueettomuuskysymykseen. Kysymystä voidaan myös valottaa tarkastelemalla miten ulkomailla verrataan toisiinsa Itävallan, Ruotsin, Suomen ja Sveitsin puolueettomuutta.

---

1) N:o 40/3. 4. 1963
 2) N:o 88/15. 7. 1963
 3) N:o 3/10. 1. 1970 (*Le Monde* 26. 12. 1969)
 4) N:o 131/6. 11. 1970

6.3.1. Puolueettomuuden luonne tapahtumien valossa

Luonteenomaista länsimaiselle kirjoittelulle on suhtautua kriittisesti tai jopa pahansuovasti Suomen puolueettomuuteen silloin kun Suomen ulkopoliittisen johdon kannanoton, puheen, julkilausuman tai ehdotuksen katsotaan ajavan Neuvostoliiton etuja tai ainakin yhtyvän niihin; jos kannanottojen oletetaan haittaavan oman maan ulkopoliittikan harjoittamista tai olevan ristiriidassa omien päämäärien kanssa. Edelleen, jos Suomen ulkopoliittisessa linjassa on oletettu havaittavan muutoksia, niin niiden välitöntä syytä usein haetaan Moskovasta eikä esimerkiksi Helsingistä. Tällaisesta kirjoittelusta on vuosien varrella paljon esimerkkejä, jotka liittyvät Kekkonen ehdotukseen ydinaseettomasta vyöhykkeestä 28. 5. 1963, presidentin Suomen Moskovan suurlähetystössä 24. 2. 1965 pitämään puheeseen Suomen suhtautumisesta monenkeskisten ydinvoimien luomiseen (MLF-suunnitelmaan), Suomen ETYK-aloitteeseen 5. 5. 1969 ja Saksan-pakettiin 11. 9. 1971, joita on käsitelty edellä sekä Pohjois-Vietnamin tunnustamiseen 25. 1. 1973. Toisaalta on todettava, että näiden kysymysten käsittelyssä on nähty myönteisiäkin piirteitä varsinkin Ruotsin taholta.

Kielteisessä mielessä Suomen puolueettomuuspolitiikkaa on kuvattu "pakolliseksi",¹⁾ tai "ehdolliseksi"²⁾ puolueettomuudeksi; puolueettomuudeksi, josta "Neuvostoliitto osaltaan päättää ja jota se tulkitsee"³⁾ tai jota se "valvoo"⁴⁾. Presidentti Kekkonen MLF-puheen tiimoilta ruotsalainen DN (7. 3. 1965) kysyy viitaten yya-sopimukseen voiko Suomi vaatia itselleen tunnustusta "puolueeton-sanan tavanomaisessa merkityksessä".⁵⁾ WP:n (28. 2. 1965) toimittaja Stephen Rosenfeld puolestaan viittaa samaa aihetta käsitellessään Suomen "muodolliseen puolueettomuuteen".⁶⁾ Saman lehden myöhemmässä numerossa (7. 3.) Robert Eastbrook toteaa, että Kekkonen valitsi MLF:n "tarkoituksellisesti, koska se oli menettänyt ajankohtaisuutensa". Vastaten "Neuvostoliiton levottomuuteen Kekkonen täten valitsi turvallisen aiheen". Kannanotto ei lehden mukaan merkitse muutosta Suomen puolueettomuuspolitiikassa.⁷⁾ Länsisaksalaisen uutistoimiston DPA:n katsauksessa epäillään tuolloin tapahtuneen suunnanmuutoksen, sillä Suomihan ei aikaisemmin "ole ottanut kantaa suurvaltojen välisiin kiistakysymyksiin".⁸⁾ Die Welt (26. 2. 1965) taas ihmettelee mikähän Paasikiven linjan kolmesta peruselementistä — varovaisuus, neuvottelemi-

1) N:o 78/9. 6. 1964 (L'Aurore 8. 6. 1964)
 2) N:o 112/11. 9. 1964 (St Galler Tagblatt 29. 8. 1964)
 3) N:o 17/15. 2. 1965 (Moderne Welt 4/1964)
 4) sama
 5) N:o 21/9. 3. 1965
 6) N:o 22/10. 3. 1965
 7) N:o 22/10. 3. 1965
 8) N:o 20/9. 3. 1965

nen ja mukautuminen — on päässyt etusijalle.¹⁾ Englantilaisen *FT:n* (12. 3. 1965) mukaan kannanotto osoittaa, että Suomen puolueettomuus on "Neuvostoliitolle myönteistä puolueettomuutta". Lehti arvelee Kekkosen puheen lisäävän "niitä epäilyjä, joita lännessä on Suomen todellisesta asenteesta itään ja länteen" sekä toteaa tämän epä tietoisuuden kostautuvan kauppasuhteissamme länteen.²⁾

Suomen ETYK-aloitetta käsitellessään *Die Weltin* (3. 4. 1970) toimittaja Axel Schützsack sanoo aloitteen tarjonnan Suomelle tilaisuuden "korostaa asemaansa puolueettomana maana", jonka puolueettomuus on kuitenkin "rajattua".³⁾ *The Timesin* (13. 5. 1970) mukaan Suomi haluaisi "jatkaa tätä maailmalle siirtymisprosessia. Mitä vaakaampaa sen puolueettomuus on, mitä laajemmalti se on tunnustettu, sitä helpompaa sen on tehdä niin."⁴⁾

Käsitellessään yya-sopimuksen jatkamista 20 vuodella *SoD* (22. 7. 1970) toteaa, että "neuvottelujen jälkeen julkistetussa kommunikossa esiintyy myös 'Suomen rauhaarakastava puolueettomuuspolitiikka' tunnustus, josta voi olla suurta hyötyä, jos kansainvälinen ilmapiiri kiristyy".⁵⁾ *Arbetet* (21. 7. 1970) puolestaan väittää Suomen onnistuneen "taidonnäytteessä muuttaa avunantosopimuksen suurvalta Suomen puolueettomuuden tueksi" ja toteaa edelleen, että huolimatta "määrätyistä rajoituksista... Suomen on onnistunut säilyttää yllättävän suuri liikkumatila".⁶⁾

ETYKin ohella presidentti Kekkosen virka-ajan pidentäminen poikkeuksella ja Kurt Waldheimin valinta YK:n pääsihteeriksi antoivat aiheita katkeranmakuisen kirjoitteluun etenkin Saksan Liittotasaval lan ja myös Sveitsin lehdistössä.⁷⁾ *FAZ:n* (4. 2. 1972) Claus Gennrich sanoo, ettei Suomen puolueettomuus ole kuitenkaan "epäuskottavaa", jos sitä verrataan esim v 1958 yöpakkaskauteen, mutta se on "vaikeata" eikä voi "liikkua äkkiä vapaasti", kun se jo törmää "kansainvälisten intressien rajoihin".⁸⁾ Rajojen olemassaolosta ja luonteesta ovat osoituksena muun muassa Suomen ETYK-aloite, Saksan-paketti, sen ajoitus ja toteutus, Pohjois-Vietnamin tunnustaminen, EEC-sopimuksen allekirjoituksen viipyminen ja presidentti Kekkosen virka-ajan pidentäminen.⁹⁾ *NZZ:n* (18. 2. 1973) kirjeenvaihtaja Oplatka on sitä mieltä, että Hanoi diplomaattinen tunnustaminen on "ristiriidassa" Suomen noudattaman puolueettomuuspolitiikan kanssa ja "sekä poikkeus jaettujen valtioiden politiikassa".¹⁰⁾

1) sama

2) N:o 30/19. 3. 1965

3) N:o 62/20. 4. 1970

4) N:o 69/21. 5. 1970

5) N:o 93/28. 7. 1970

6) N:o 93/28. 7. 1970

7) N:o 21/20. 1. 1972 (*NZZ* 16. 1. 1970), N:o 32/4. 2. 1972 (*Die Welt* 2. 2. 1972), N:o 35/10. 2. 1972 (*Die Welt* 4. 2. 1972), N:o 43/28. 2. 1972 (*FAZ* 4. 2. 1972)

8) N:o 43/28. 2. 1972

9) N:o 51/15. 3. 1973 (*Die Welt* 24. 2. 1973), N:o 82/28. 3. 1973 (*FT* 27. 3. 1973), N:o 41/21. 2. 1973 (*NZZ* 18. 2. 1973), N:o 123/28. 11. 1973 (*NYT* 24. 11. 1973)

10) N:o 41/21. 2. 1973

Suomen SALT-isännöyys, kirjoittaa *Göteborgs-Posten* (23. 11. 1969), on ilmaisu suurvaltojen "Suomea kohtaan tuntemasta luottamuksesta ja tämän pienen maan ehdottomasta uskollisuudesta puolueettomuuden aatteelle".¹⁾ *Le Monden* (26. 12. 1969) arvostetun Michel Tatun mukaan "Suomi antaa taitavan diplomatian palvella kalliisti lunastettua puolueettomuutta" toimiessaan neuvottelujen isäntämaana.²⁾

Neuvostoliittolaiset lehdet kuvaavat Suomen puolueettomuuspolitiikkaa "rauhaarakastavaksi" ja "riippumattomaksi" ulkopoliitikaksi, joka on "havainnollinen esimerkki rauhanomaisesta rinnakkaiselosta".³⁾ Arvioidessaan Suomen EEC-vapaakauppasopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä annettua julkilausumaa *Pravda* (18. 10. 1973) toteaa Suomen yya-sopimukseen perustuvan ulkopoliittisen "perussuuntauksen" olevan muuttumattoman.⁴⁾

6.3.2. Länsimaisia käsityksiä Neuvostoliiton suhtautumisesta Suomen puolueettomuuteen

Michel Tatun mukaan Neuvostoliitto "aniharvoin" puhuu Suomen puolueettomuudesta: "Moskova puhuu mieluummin Suomen 'rauhaarakastavasta ulkopoliitikasta', mikä kohteliaisuudet sikseen jättäen merkitsee, että Suomi on sijoitettu puolueettomuutta korkeampaan luokkaan, Neuvostoliitolle ystävällisten kansojen joukkoon".⁵⁾

NZZ:n (16. 1. 1972) Andreas Oplatkan sanoo Neuvostoliiton käyttävän "formulointia" 'rauhaarakastava ulkopoliitikka', koska se on "mielellä tulkittavissa".⁶⁾

FT:n (27. 3. 1973) kirjeenvaihtaja Lance Keywort taas väittää Suomen haluavan "puolueettomuutensa tunnustettavaksi sopimuksella, mutta tähän asti Neuvostoliitto ei ole ottanut huomioon vihjettä".⁷⁾ Tähän näkemykseen yhtyy myös *International Herald Tribune* (11. 5. 1973) Joseph Godson, ja sanoo neuvostoliittolaisten "viimeaikaisen enimmäismyönnytyksen" muodostuneen "satunnaisesta viittauksesta Suomen 'puolueettomuuspolitiikkaan', mikä on aivan muuta kuin puolueettomuutta sinänsä koskeva lausunto".⁸⁾

6.3.3. Suomen aseman rinnastus muihin puolueettomiin valtioihin

Eräät ulkomaalaiset lehdet katsovat Suomen eroavan muista puolueettomista valtioista lähinnä siksi, että se on sidottu yya-sopimuksen

1) N:o 120/3. 12. 1969

2) N:o 3/10. 1. 1970

3) esim N:o 65/10. 4. 1964 (*Pravda* 6. 4. 1964) ja N:o 46/8. 4. 1964 (*Pravda* 6. 4. 1967)

4) N:o 116/19. 10. 1973. Lainattu myös sivulla 29

5) N:o 3/10. 1. 1970

6) N:o 21/20. 1. 1972

7) N:o 52/28. 3. 1973

8) N:o 84/22. 5. 1973

kautta Neuvostoliiton vaikutuspiiriin.¹⁾ *Le Monde* (26. 2. 1969) mukaan "silmäys karttaan osoittaa, ettei se (puolueettomuus) voi olla samaa laatua kuin Ruotsin ja Sveitsin".²⁾ Ruotsi noudattaa rauhan aikana liittoutumattomuusperiaatetta ja sodan aikana se on puolueeton päinvastoin kuin Suomi, jonka puolueettomuus on "riippuvainen jatkuvasta rauhasta" Euroopassa.³⁾

Länsisaksalaisten kirjoitusten perusteella Suomen puolueettomuus eroaa muista myös käytännön politiikassa, sillä Suomen "ulkopolitiikan kompassineula on suunnattu aina itään".⁴⁾ *Die Weltin* (24. 11. 1969) Axel Schützsackin mukaan "Suomen puolueettomuuspolitiikan uskotavuus liittyy paljon suuremmassa määrin kuin Ruotsin puolueettomuuspolitiikka siihen periaatteeseen, että jaettuja maita ei tunnusteta".⁵⁾

Tuolloin tuohon arvioon oli suhteellisen helppo yhtyä, mutta kun Suomi kesällä 1972 aloitti Saksan-paketin mukaisesti neuvottelut Saksan Demokraattisen Tasavallan kanssa diplomaattisuhteiden solmimisesta, oli *FAZ:n* (5. 8. 1972) Günther Gillessen sitä mieltä, ettei Suomi — kuten Ruotsi — ole voinut itse päättää tulla puolueettomaksi ja siksi sen ulkopolitiikan "lähtökohdan ja päämäärän välillä ei voi olla mitään suoraa linjaa".⁶⁾

6.4. Suomen puolueettomuuspolitiikan kansainvälinen rooli ja tehtävät

Vuonna 1964 suurlähettiläs Tuomiojan toimiessa Kyproksen kriisin sovittelijana kirjoitti yhdysvaltalainen *Baltimore Sun* (12. 9.), että yhä enenevässä määrin sitoutuneessa maailmassa tarvitaan puolueettomia pelastamaan se vaikeuksista, nimenomaan asettamalla kykeneviä henkilöitä välitystehtäviin.⁷⁾ Voidaan todeta, että Suomen osalta tämä arvio on pitänyt hyvin paikkansa.

Vuonna 1967 liittokansleri Brandtin pyrkiessä avaamaan Liittotasavallan suhteita itään toteaa *The Times* (28. 6. 1967) Brandtin täysin ymmärtäneen, että Pohjoismaat — erityisesti puolueettomat Suomi ja Ruotsi — voisivat olla avuksi Bonnin uudelle idänpolitiikalle. Lehden mukaan "Suomi voi olla Bonnille hyödyllinen yhdyside Moskovaan, missä presidentti Kekkosella sanotaan olevan vaikutusvaltaa".⁸⁾

1) N:o 3/10. 1. 1970 (*Le Monde* 26. 12. 1969), N:o 21/9. 3. 1965 (*Uppala Nya Tidning* 4. 3. 1965)

2) N:o 3/10. 1. 1970

3) N:o 21/9. 3. 1965, lehti viittaa presidentti Kekkonen HLF-puheeseen 24. 2. 1965

4) N:o 113/7. 12. 1967 (*Christ und Welt* 24. 11. 1967)

5) N:o 10/8. 2. 1965

6) N:o 123/9. 8. 1972

7) N:o 124/5. 9. 1964

8) N:o 71/5. 7. 1967. Sama ajatus Suomesta välittäjänä esiintyy myös N:o 72/11 7. 1967 (*Handelsblatt* 26. 6. 1967 ja *Frankfurt Rundschau* 27. 6. 1967)

ETYK-aloitteeseen ja SALT-isännyyteen viitaten *The Times* (13. 5. 1970) sanoo, ettei mikään "dramatisoisi puolueettomuutta etevämmin kuin että Helsinki tunnustettaisiin Pohjolan Geneveksi. Olisi vielä parempi, jos Helsingin nimi liitettäisiin tärkeään kansainväliseen aseistariisuntasopimukseen tai Euroopan poliittiseen ratkaisuun".¹⁾ Yhdysvaltalainen viikkolehti *Time* (27. 7. 1970) puolestaan viittaa Suomen "siltoja rakentavaan puolueettomuuteen".²⁾ *Le Monde Diplomatique* (2/1973) näkee presidentti Kekkonen "idän ja lännen lähentymisen tunnustettuna edistäjänä".³⁾ *FAZ:n* (8. 9. 1972) Claus Gennrich esittää, että Suomen "toimivan puolueettomuuspolitiikan, jonka tarkoituksena on sen kansainvälinen vahvistaminen, kulmakiviä on SALTin ja turvakokouksen isäntänä oleminen".⁴⁾

Alueellisella tasolla neuvostoliittolaiset lehdet usein viittaavat Suomen asemaan ja ulkopoliittikan vakiinnuttavana tekijänä Pohjois-Euroopassa. Samaan ajatukseen yhtyvät ruotsalaiset *Arbetet* (8. 9. 1969), joka kutsuu Suomen puolueettomuuspolitiikkaa "tärkeäksi vakauttavaksi tekijäksi"⁵⁾ ja *Sydsvenska Dagbladet* (9. 2. 1972), jonka mukaan "Ruotsin ja Suomen vastaavat muodot puolueettomuudesta ovat vakauttavia tekijöitä Pohjolassa".⁶⁾

Suomen ja Neuvostoliiton välisissä suhteissa Yhdysvaltalainen *CSM* (26. 10. 1970) sanoo puolueettomuuden olevan suomalaisille "pääasiallisesti taktillinen keino saada Neuvostoliitto vakuuttuneeksi, ettei Suomi anna strategisesti tärkeitä alueitaan lännen käyttöön".⁷⁾ Neuvostoliiton näkemyksen asiasta on esittänyt *Pravda* (18. 10. 1973) toteamalla, että "Suomi allekirjoittaessaan sopimuksen ystävyyydestä, yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta SNTL:n kanssa on sitoutunut olemaan osallistumatta Neuvostoliittoa vastaan suunnattuihin liittoutumiin. Suomen on noudatettava tätä sopimusta kaikissa tilanteissa ja tarvittaessa ryhdyttävä kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin, jotka takaavat tämän ulkopoliittisen perussuuntauksen muuttumattomuuden".⁸⁾

7. PUOLUSTUSVOIMAT

Johdanto

Aluksi voitaneen heti todeta, että keltaisissa katsauksissa on hyvin vähän ulkomaisia arvioita Suomen puolustusvoimista — kahdentoista

- 1) N:o 69/21. 5. 1970
- 2) N:o 81/28. 7. 1970
- 3) N:o 34/15. 2. 1973
- 4) N:o 150/13. 9. 1972
- 5) N:o 104/26. 9. 1969
- 6) N:o 42/28. 2. 1972
- 7) N:o 131/6. 11. 1970
- 8) N:o 116/19. 10. 1973

vuoden ajalta (1962—1973) löytyi ainoastaan kuusitoista katsausta, joiden voidaan joko otsikon tai sisällön perusteella katsoa käsittelevän puolustusvoimia. Edelleen huomattava osa katsauksista käsittelee sellaisia puolustusvoimiin liittyviä kysymyksiä, joissa ratkaisun ulkopoliittinen merkitys on arvioitu yhtä tärkeäksi tai tärkeämmäksi kuin sen sotilaallinen sisältö. Tämähän on ymmärrettävää kun kyseessä on UM:n katsaus.

Katsausten ajallista jakautumaa tarkasteltaessa kiinnittyy huomio siihen, että vv 1962—1965 toimitettiin yksitoista katsausta. Sen sijaan 1960-luvun loppupuolella ja 1970-luvun alussa puolustusvoimat ovat melkein pä kadonneet keltaisista katsauksista (ja ehkä ulkomaisista arvioistakin?).

Katsausten aiheita ovat asehankinnat, Pariisin rauhansopimuksen ohjustulkinta, eli nk ohjuspykälä, YK:n joukot, määrärahat ja kaluston vähyys, spekuloinnit Neuvostoliiton avusta yya:n mukaisesti ja yleensä Suomen sotilaallinen erikoisasema. Arviot ovat usein ristiriitaisia ja perustuvat yleensä vähäiseen tietouteen Suomen puolustusvoimista.

Päinvastoin kuin vaalien, kansainvälisten aloitteiden ja puolueetto-
muustarkastelun yhteydessä puolustusvoimia käsiteltäessä on otettu huomioon kaikkien maiden keltaisissa katsauksissa ilmestyneet arviot niiden harvalukuisuuden vuoksi.

7.1. Asehankinnat

Asehankintoja koskevassa kommentissaan UM toteaa ulkomaisten lehtien pitävän niiden ”sotilaallista merkitystä... kauttaaltaan poliittista merkitystä pienempänä.”¹⁾

SvD (11. 1. 1963) kirjoittaa asehankintojen sekä idästä että lännestä osoittavan lisääntyvää ymmärtämystä Suomen ”maantieteellispoliittista asemaa kohtaan”.²⁾ *DN* (11. 1. 1963) puolestaan toteaa aseostojen (ohjukset ja Mig-lentokoneet) merkitsevän sotilaallisesti suhteellisen vähäistä lisää Suomen puolustukselle.³⁾

Yleensä hankintojen esteenä pidetään määrärahojen niukkuutta ja Pariisin rauhansopimusta jopa siinä määrin, että *FAZ:n* (18. 2. 1971) toimittaja Claus Gennrich väittää rauhansopimuksen ehtojen supistaneen puolustusvoimat ”puhtaasti sisäisen järjestyksen turvaamiseen ja rajavartiotehtäviin riittäväksi”.⁴⁾

1) N:o 11/21. 1. 1963

2) sama

3) N:o 11/21. 1. 1963

4) N:o 11/1. 2. 1971

7.2. Ohjuspykälä

Vuonna 1963 Pariisiin rauhansopimusta muutettiin siten, että Suomen sallittiin hankkia "puolustuksellisia ohjuksia".

Sopimuksen tulkintaa pidettiin "luottamuksen osoituksena Suomen politiikalle ja pyrkimyksille tehdä parhaansa puolueettomuutensa säilyttämiseksi" (*SvD* 11. 1. 1963)¹⁾, Kekkonen ulkopolitiikan saavuttamana uutena voittona (*New York Herald Tribune* 11. 1. 1963)²⁾ ja Suomen suorittamana mestarillisena ja erikoislaatuisena siirtona (*Die Welt* 10. 1. 1963)³⁾. Näihin ajatuksiin yhtyy myös itävaltalainen *Die Presse* (23. 1. 1963) todeten samalla rauhansopimuksen nyt kumotun määräyksen *de facto* rajoittaneen Suomen suvereniteettia.⁴⁾

Poiketen *DN:n* (11. 1.) käsityksistä *Economist* (16. 2. 1963) väittää ohjuspykälän "merkittävällä tavalla vahvistaneen" Suomen puolustusvoimia, aiheuttamatta häiriöitä sen herkälle tasapainottelulle.⁵⁾ *WP* (29. 6. 1969) toteaa meritorjuntaohjusten myynnin osoittavan, ettei Neuvostoliitolla ole aggressiivisiä pyrkimyksiä Skandinaviassa.⁶⁾

Samoin kuin ohjuspykälä myös Suomen YK-pataljoonan lähettäminen Kyprokseen nähdään myönteisenä puolueettomuutta vahvistavana toimenpiteenä. Liberaali englantilainen *Guardian* (9. 6. 1964) kirjoittaa toimenpiteen "korostavan miten täydellisesti Suomen puolueettomuus hyväksytään sekä idässä että lännessä".⁷⁾

7.3. Suomen puolustuskyky

Suomen puolustuskyvyn katsotaan muun muassa muodostuvan "iskukykyisistä hämmästyttävän suurista maavoimista ja hyvästä koulutuksesta" sekä "topografiasta, ilmastollisista olosuhteista"⁸⁾ ja "päättäväisyydestä" puolustautua.⁹⁾

Suurimmat puutteet ovat "riittämättömästi" varustetuissa ilma- ja merivoimissa.¹⁰⁾

WP (29. 6. 1969) pohtii Suomen vaikeata asemaa seuraavasti: "Suomi ei uskalla olla liian heikko, mutta ei liian vahvakaan. Liiallinen puolustusvalmius voisi herättää neuvostoliittolaisissa vihamielisyyttä, joka heikentäisi ... hyviä suhteita. Puolustuksen liiallinen vähyys aikaan-

1) N:o 11/21. 1. 1963

2) sama

3) N:o 11/21. 1. 1963

4) N:o 15/26. 1. 1963

5) N:o 51/12. 3. 1963

6) N:o 86/7. 7. 1969

7) N:o 84/13. 8. 1964

8) N:o 42/6. 4. 1965 (*Die Welt* 30. 3. 1965) ja N:o 44/7 4. 1965 (ranskalainen *Combat* 31 3. 1965)

9) N:o 83/1. 7. 1963 (*The Times* 26. 6. 1963)

10) N:o 42/6. 4. 1965 (*Die Welt* 30. 3. 1965) ja N:o 86/7 7. 1969 (*WP* 29 6. 1969)

saisi neuvostoliittolaisissa epäilyjä Neuvostoliiton omasta turvallisuudesta suomalaisella puskurivyöhykkeellä".¹⁾

Kuitenkin *Die Welt* näkee sotilaallisen toimintakyvyn "oleellisesti" vaikuttavan mahdollisuuksiin säilyttää Suomen puolueettomuus.²⁾ Mikäli Suomen puolustuskyky olisi heikko neuvostoliittolaiset "tyrkyttäisivät apua"³⁾ tai tuntisivat ainakin "kiusausta" sen lähettämiseksi.⁴⁾ Hieman toisin asian esittää *NZZ:n* (18. 2. 1973) Skandinavian kirjeenvaihtaja Andreas Oplatka, joka kysyy "kykenisikö Suomen armeija puolustautumaan aseellisen konfliktin sattuessa ilman naapurivallan apua, on jo sen neuvostoliittolaisesta varusteteollisuudesta riippuvuuden tähden epävarmaa".⁵⁾

Yhteenvetona melko vähäisestä puolustuspoliittisesta kirjoittelusta voidaan todeta, että ulkomailla ei suhtauduta kovinkaan luottavaisesti Suomen omaan kykyyn torjua aseellinen hyökkäys ilman Neuvostoliiton apua. Koulutusta pidetään korkeatasoisena, mutta määrärahojen niukkuudesta aiheutuva materiaallinen jälkeenjääneisyys aiheuttaa sen, että kriisitilanteessa y:n 2. artiklaa ruvetaan soveltamaan käytännössä halusipa Suomi sitä tai ei.

8. YHDISTELMA

Edellä esitetyn perusteella saatetaan todeta arvioiden Suomesta vaihtelevan ajassa sekä tapahtuman, lehden poliittisen kannan ja jopa lehden eri toimittajien arvokäsitteistön ja tietämyksen mukaan. Keltaisissa katsauksissa esitetyn melko suppean joskin valikoidun aineiston pohjalta on tästä syystä vaikeata yleistää Suomen poliittisen kuvan piirteitä, mutta voitaneen väittää, että kirjoitukset toisaalta heijastavat lehden ja toimittajan välityksellä yleisempää lehden poliittisen suuntauksen edustamaa populaarista kansainvälisiä asioita seuraavaa ajattelutapaa.

Joitakin yleisiä ja ennakoitavissa olevia tekijöitä ja linjoja voidaan ulkomaisesta kuvastamme kuitenkin löytää. Vaalien perusteella suomalaisia pidetään "vapaina, itsenäisinä ja rauhaarakastavina" ja itse vaalijärjestelmää ja menettelyä länsimais-demokraattisena. Kuitenkin sisäpolitiikkaa kokonaisuudessaan ihmetellään sen sekavuuden, "bysanttimaisuuden" vuoksi. Hallituksen muodostamisen ja ulkopoliitiikan hoidon yhteydessä etenkin porvarillinen länsimainen lehdistö

1) N:o 86/7. 7. 1969
2) N:o 42/6. 4. 1965
3) sama
4) N:o 44/7. 4. 1965
5) N:o 41/21 2. 1973

katsoo Suomen itsemääräämisoikeuden ja liikkumavapauden rajoitetuksi Neuvostoliiton vaikutuksen ansiosta. Tämä taas johtuu ensisijaisesti maantieteellisestä asemastamme ja yya-sopimuksesta.

Etenkin länsisaksalaiset päivälehdet *Die Welt* ja *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, mutta usein myös sveitsiläinen *Neue Zürcher Zeitung* katsovat Suomen aktiivisen ulkopoliitiikan aiheutuvan sidonnaisuudesta tai johtavan siihen. Toisaalta aktiivisuus, josta ensimmäiset kommentit löytyvät 60-luvun puolestavälin, on tuonut mukanaan runsaasti myönteisiä piirteitä ulkopoliittiseen kuvaamme. ETYK-aloite, joka symbolisoi aktiivista politiikkaa, loi Suomelle "terävämpää puolueettomuuden profiilia". Voidaankin sanoa, että aktiivisen ulkopoliitiikan ansiosta 1960-luvulla esiintyneet rinnastukset Kuubaan, Pohjois-Vietnamiin, Romaniaan ja varsinkin Jugoslaviaan ovat pudonneet pois kuvasta ja Suomen omaleimainen rakentava puolueettomuus on päässyt etusijalle.

Lehdistökatsaukset 1962—74

	1962	1964	1966	1968	1970	1972	1974	Yht.
Alankomaat	6	4	10	3	1	1	1	26
USA	31	18	15	10	16	13	4	107
Belgia	2	1	—	—	3	4	1	11
Brasilia	4	—	2	—	1	—	1	8
Englanti	21	6	10	12	8	11	5	73
Italia	1	—	5	3	7	5	1	22
Itävalta	6	12	2	4	12	9	4	49
Jugoslavia	2	4	1	1	—	2	—	10
Kanada	—	1	—	3	1	—	—	5
Norja	10	8	15	13	14	24	3	87
Puola	7	2	5	3	2	4	1	24
Ranska	19	7	10	7	16	12	—	71
Ruotsi	26	20	8	18	18	26	12	128
Neuvostoliitto	24	5	6	3	12	13	10	73
Sveitsi	14	15	12	7	10	14	2	74
Tanska	5	9	6	6	6	4	2	38
Tshekkoslovakia	4	1	—	1	1	1	1	9
Unkari	1	—	2	—	1	—	—	4
SLT	45	16	31	19	21	39	23	194
Turkki	1	—	—	1	—	—	—	2
Intia	1	—	—	2	—	—	—	3
Bulgaria	1	—	—	—	—	—	1	2
Japani	—	1	1	—	—	—	—	2
Algeria	—	1	—	—	—	—	—	1
Israel	—	—	1	—	—	—	—	1
Argentiina	—	—	—	1	—	—	—	1
Espanja	—	—	—	—	2	1	—	3
Chile	—	—	—	—	1	—	—	1
Libanon	—	—	—	—	1	—	—	1
Luxemburg	—	—	—	—	1	1	2	4
Peru	—	—	—	—	—	1	—	1
	244	144	146	122	156	197	74	

Liite 2

Vertaileva taulukko

	1962	1964	1966	1968	1970	1972	1974
Lehdistökatsaukset	244	144	146	122	156	197	74
Lehdistötoimiston henkilöstövahvuus	4	5	6	7	5	6	7
Suomen edustustot (17): henkilöstövahvuus	70	73	81	84	94	109	122
Ulkomaiden edustustot Suomessa (17): henkilöstövahvuus	144	152	152	161	168	173	181
Korkean tason vierailut: Suomesta	2	1	5	1	4	7	8
Suomeen	1	5	4	8	7	3	7
Yhteensä vierailuja	3	6	9	9	11	10	15

Lähteet: Valtiokalenterit 1962—1974

Ulkopoliittisia Lausuntoja ja Asiakirjoja 1962—1974

Lehdistötoimisto 1962—1974**Päälliköt**

1962	M Tuovinen
1964	»
1966	»
1968	»
1970	»
1972	M Cawen
1974	»

Muut henkilökunnan muutokset

1962 (4)	1966 (6)	1970 (5)	1974 (7)
Hedmansson	Stenius	Huttunen	Tainio
Stenius	Kaliluoto	Salo	Pyhälä
Kaarne	Örö	Söderman	Salo
	Kaarne	Tuohikorpi	Tapaninen
1964 (5)	Tammi		Antell
Stenius		1972 (6)	Tammi
Laitinen	1968 (7)	Vasara	
Kaarne	Stenius	Brotherus	
Adahl	Örö	Salo	
	Lehtovaara	Tapaninen	
	Kaarne	Antell	
	Salo		
	Vartia		

Lähde: Valtiokalenterit 1962—1974

Liite 4

Ulkomaiden edustustot Suomessa 1962—1974

	1962	1964	1966	1968	1970	1972	1974	Muutos 1962—74
Alankomaat	5	4	5	4	4	5	5	—
USA	25	29	29	28	26	26	23	— 2
Belgia	3	3	4	4	4	3	2	— 1
Englanti	19	19	19	17	19	19	19	—
Itävalta	2	2	3	3	3	3	4	2
Kanada	7	7	7	7	8	9	10	3
Norja	4	4	4	5	5	7	6	2
Puola	7	7	7	7	7	7	10	3
Ranska	9	8	7	8	8	7	10	1
Ruotsi	7	7	8	8	8	8	7	—
NL	27	29	27	30	34	36	38	11
Sveitsi	3	3	3	3	3	4	5	2
Tanska	3	3	3	4	3	3	4	1
Tshekkoslovakia	5	4	5	6	6	6	7	2
SDT	8	7	9	11	11	11	11	4
Unkari	5	6	5	5	5	7	6	1
SLT	7	9	7	11	14	15	14	7
Yhteensä	144	152	152	161	168	173	181	

Lähde: Valtiokalenterit 1962—1974

Suomen edustustot 1962—1974

	1962	1964	1966	1968	1970	1972	1974	Muutos 1962—74
Alanko- maat	2	2	2	2	3	3	3	1
USA	8(5)	9(5)	9(6)	11(6)	11(5)	11(5)	15(6)	7(1)
Belgia	2	2	4	4	6	7	9	7
Englanti	6(1)	8(1)	9(2)	8(1)	10(1)	10(1)	12(1)	6
Itävalta	2	3	3	2	4	5	6	4
Kanada	2	2	2	2	3	3	3	1
Norja	3	3	3	3	4	4	4	1
Puola	3	3	3	4	4	4	4	1
Ranska	5	6	7	8	7	8	10	5
Ruotsi	6	6	7	6	7	8	10(1)	4(1)
NL	8	7	8	7(2)	7(2)	8(2)	10(2)	2(2)
Sveitsi	2	3	3	3	4	4	4	2
Tanska	3	2	2	3	4	4	6	3
Tshekko- slovakia	2	2	2	2	2	2	3	1
Unkari	2	2	2	2	2	2	2	—
SDT	1	1	1	1	1	2	5	4
SLT	7	6	6	7	7	6	7(3)	(3)
Yhteensä	64(6)	67(6)	73(8)	75(9)	86(8)	101(8)	109(13)	

(lähetetyt konsulit)

Lähde: valtiokalenterit 1962—1974

Liite 6

Hallitukset 1962—1975

Vuosi	Hallitusten lukumäärä ko vuotena
1962	1 (Karjalainen)
1963	2 (> ja Lehto)
1964	2 (Lehto ja Virolainen)
1965	1 (Virolainen)
1966	2 (> ja Paasio)
1967	1 (Paasio)
1968	2 (> ja Koivisto)
1969	1 (Koivisto)
1970	3 (> , Aura, Karjalainen)
1971	2 (Karjalainen ja Aura)
1972	3 (Aura, Paasio ja Sorsa)
1973	1 (Sorsa)
1974	1 (>)
1975	2 (> ja Liinamaa)
	Yhteensä 12 hallitusta

Puolueettomuutta¹⁾ ja puolustusvoimia²⁾ käsittelevät katsaukset
vv. 1962—1973

	Ruotsi		Sveitsi		Englanti		Ranska		Saksan Liitto- tasavalta		Yhdys- vallat		Neuvosto- liitto	
	Puol	Pv	Puol	Pv	Puol	Pv	Puol	Pv	Puol	Pv	Puol	Pv	Puol	Pv
1962		1			1				1	1	1			
1963	2	2				2			1		1	1		
1964			1		1	1	1				1		1	
1965	1		2		3		1	1	3	1	1			2
1966									1		2			
1967			2		3				3					2
1968			1						2					1
1969	2								1			1		
1970	1		1		1		2		1		2			
1971			1						1	1				
1972	1		1				1		7					
1973	1		1	1	2		1		2		2		1	

¹⁾ Puolueettomuutta käsitteleviksi artikkeleiksi on valittu ne keltaiset katsaukset, joissa UM omassa otsikoinnissaan viittaa puolueettomuuteen tai joissa referoitujen ja lainattujen artikkeleiden otsikoissa puhutaan puolueettomuudesta.

²⁾ Puolustusvoimia käsitteleviä katsauksia on lisäksi Hollannista, Itä-vallasta, Norjasta ja Tanskasta.